

Morbiditatea

- Morbiditatea, în termeni simpli, se referă la nivelul de boală și de invaliditate caracteristic unei populații.
- În mod tradițional, specialiștii s-au concentrat asupra impactului pe care îl are **mortalitatea** (rezultatul final al morbidității) asupra populațiilor și numai în ultimii ani (odată cu creșterea speranței de viață), accentul s-a deplasat mai mult în direcția **morbidității**.
- Profilul de morbiditate al unei populații poate fi tradus în nevoi de servicii medicale și stă la baza planificării de servicii medicale.
- Distribuția morbidității afectează, în mod dinamic, caracteristicile de mortalitate ale populației și compoziția demografică viitoare a acesteia.

Definiții

- **Morbiditatea** reprezintă **fenomenul de masă al îmbolnăvirilor** apărute într-o populație definită, într-o anumită perioadă de timp, în general un an calendaristic.
- **Evenimentul** consemnat este **apariția/prezența bolii**, definită ca modificarea stării de sănătate, adică a stării de bine fizic, psihic și social pe care aceasta o presupune - “absența sănătății”.
- Unitatea statistică de observare este “**îmbolnăvirea**”, sau în abordarea longitudinală, **persoana bolnavă**.

Concepte relevante

Există mai mulți termeni care descriu "absența sănătății":

Deficiență - orice pierdere sau anomalie a structurii sau a funcției psihologice, fiziologice sau anatomice;

Incapacitate (dizabilitate) - o restricție sau lipsă a capacității de a efectua o activitate în mod sau în intervalul considerat normal pentru o ființă umană;

Handicap - un dezavantaj pentru un anumit individ, care rezultă dintr-o deficiență sau incapacitate, care limitează sau împiedică îndeplinirea unui rol normal (în funcție de vârstă, sex și factorii sociali și culturali) pentru acel individ.

Criteriile utilizate pentru caracterizarea bolilor

- prezența bolii
- numărul de boli care se găsesc la o persoană
- frecvența bolii la un grup din populație
- gravitatea bolii
- impactul asupra sănătății

Încadrarea gnosologică cel mai frecvent utilizată este **ICD 10** - clasificarea OMS a bolilor (care pune accent pe cauza bolilor și organul atins), dar există numeroase alte clasificări (după criterii psihiatrice, simptome, deficiențe, incapacitate).

Studiul morbidității

- Prezintă **importanță** pentru:
  - Elaborarea și implementarea măsurilor de prevenție
  - Controlul bolilor într-o populație
  - Planificarea îngrijirilor de sănătate
  - Cercetarea etiologiei și tabloului clinic al bolii
  - Estimarea impactului social și economic asociat bolilor.

Morbiditatea – particularități

Înregistrarea morbidității este puternic influențată de:

- Accesibilitatea serviciilor medicale
- Calitatea serviciilor medicale
- Performanța diagnosticului
- Corectitudinea codificării
- Adresabilitatea populației.

Evoluția bolii poate fi către:

- vindecare,
- cronicizare,
- complicații (incapacitate, handicap, etc.),
- Deces.

Documentele purtătoare de informații

Documente medicale curente:

- registrul de consultații
- fișa medicală
- foaia de observație

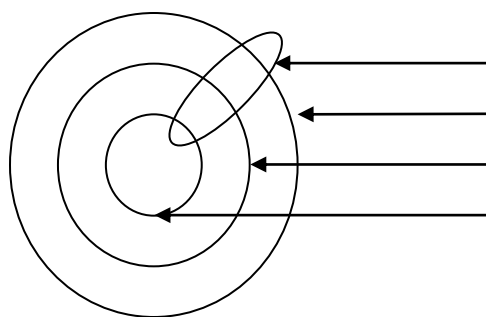
Informațiile furnizate de:

- sistemele de monitorizare și supraveghere,
- anchetele și studiile special concepute pentru analiza anumitor aspecte ale fenomenului.

Tipuri de morbiditate:

- **Morbiditatea reală** – ce include teoretic toate cazurile de îmbolnăvire existente într-o colectivitate.
- **Morbiditatea diagnosticabilă** – se referă la cazurile existente în comunitate care ar putea fi diagnosticate teoretic, dar care nu pot fi în totalitate diagnosticate pentru că tehnicile cunoscute nu permit stabilirea diagnosticului.
- **Morbiditatea diagnosticată** – cuprinde cazurile care pot fi diagnosticate prin tehnicile existente în perioada de referință.
- **Morbiditatea resimțită** – interesează toate cele trei sfere și se referă la îmbolnăvirile percepute de populație.

Morbiditatea resimțită
Morbiditatea reală
Morbiditatea diagnosticabilă
Morbiditatea diagnosticată

- **Comorbiditatea reprezintă orice combinaire a două sau mai multe boli, deficiențe la același individ.**

Categoriile de boli care influențează starea de sănătate

- boli care influențează numărul anilor de viață pierduți și care sunt responsabile de decesele premature și care au efect asupra speranței de viață;
- boli care au rata de prevalență mare și au o contribuție importantă în producerea incapacității pe termen lung;
- boli care au o rată de incidență mare și care au o contribuție importantă în producerea incapacității pe termen scurt.

Studiul statistic al morbidității

1. Stabilirea unității de observare care definește modalitatea de studiu a morbidității (aspectul morbidității, metoda de abordare):

Unitatea de abordare
(evenimentul):

Metoda de abordare
(aspectul morbidității, fenomenul)

cazul nou de îmbolnăvire	→	incidența;
cazul nou și vechi de îmbolnăvire	→	prevalența;
cazul de îmbolnăvire care determină întreruperea temporară a capacității de muncă	→	morbiditatea cu incapacitate temporară de muncă (I.T.M.)
cazul de îmbolnăvire care determină întreruperea definitivă a capacității de muncă	→	morbiditatea cu invaliditate;
cazul de îmbolnăvire care determină spitalizarea	→	morbiditatea spitalizată;
cazul de îmbolnăvire care a determinat decesul	→	mortalitatea specifică pe cauze.

Studiul statistic al morbidității

- 2. Stabilirea documentelor purtătoare de informații (documente de evidență primară, de raportare etc.).**
- 3. Culegerea (înregistrarea) informațiilor în aceste formulare.**
- 4. Codificarea.**
- 5. Prelucrarea datelor înregistrate și analiza lor.**
- 6. Raportarea către organismele superioare.**

Incidența

- **Definiție:** fenomenul apariției cazurilor noi de boală într-o populație definită și într-o perioadă definită de timp.
- **Unitatea de observare:** **cazul nou de boală** - cazul de boală diagnosticată, înregistrat pentru prima dată la aceeași persoană indiferent de momentul apariției semnelor clinice sau modificărilor paraclinice.

Studiul incidenței

- **Rata brută de incidență (RBI):**

$$\text{RBI} = \frac{\text{Nr. cazuri noi de îmbolnăvire}}{\text{Nr. mediu locuitori}} \times 1000$$

- **Rate specifice de incidență (boli, grupe de boli, mediu de referință, gen, vârstă, clase sociale):**

$$\text{RSpI}_{\text{boală}} = \frac{\text{Nr. cazuri noi de o anumită boală (grupă de boli)}}{\text{Nr. mediu de locuitori}} \times 100000$$

$$\text{RSpI}_{\text{U,R}} = \frac{\text{Nr. cazuri noi de îmbolnăvire în U,R}}{\text{Nr. mediu locuitori în U,R}} \times 1000$$

Studiul incidenței

- **Rate standardizate (modalitatea de eliminare a influenței pe care o exercită structura diferită pe grupe de vârstă a populației asupra incidenței);**
- **Rate de structură a incidenței (RI %):**

$$\text{RI \%}_{\text{boală (grupă de boli)}} = \frac{\text{Nr. cazuri noi determinate de o boală (grupă de boli)}}{\text{Nr. total cazuri noi determinate de toate bolile}} \times 100$$

- **Determinarea trendului pentru ratele de incidență (prevalență).**

Factori care influențează nivelul incidenței:

- **modificarea stilului de viață;**
- **modificarea virulenței factorilor incriminați în producerea bolii;**
- **apariția unor noi factori incriminați;**
- **eficacitatea programelor naționale și a celor de intervenție;**
- **evoluția temporală a bolii;**
- **metode noi de diagnostic;**
- **modificări în structura pe grupe de vârstă a populației;**
- **modificări în clasificarea bolilor;**
- **migrația.**

Prevalența

Prevalența → frecvența cazurilor de boală existente (cazuri noi și vechi de boală) într-o populație la un moment dat (*prevalența de moment*) sau într-o perioadă (*prevalența de perioadă*).

- Unitatea de observare → **cazul de boală (nou sau vechi)**.
- Prevalența este utilă mai ales **în studiul bolilor cronice**
  - Supraviețuirii
  - Poverii bolilor

Rata de prevalență depinde de două componente: incidența bolii și durata bolii.

$$\text{Rata de prevalență} = \text{Rata de incidență} * \text{Durata bolii}$$

- Prevalența de moment (RPmoment):

$$RP_{\text{moment}} = \frac{\text{Nr. cazuri de îmbolnăviri existente la momentul definit}}{\text{Nr. persoane examinate}} \times 100$$

- Prevalența de perioadă (RPperioadă):

$$RP_{\text{perioada (anuală de obicei)}} = \frac{\text{Nr. cazuri de îmbolnăvire existente în perioada definită}}{\text{Nr. persoane la 31 decembrie (sau P)}} \times 100$$

- Indicele de evidență se calculează la sfârșitul anului pentru fiecare boală.

$$\text{Rata de evidență} = \frac{\text{Nr. cazuri de îmbolnăvire aflate în evidență la sfârșitul anului}}{\text{Nr. locuitori la sfârșitul anului}} \times 100$$

Factorii care duc la creșterea prevalenței observate a bolii

- durată lungă a bolii;
- îmbătrânirea populației;
- apariția de noi cazuri de boală (prin creșterea incidenței);
- imigrarea bolnavilor;
- emigrarea persoanelor sănătoase;
- creșterea duratei medii a vieții;
- îmbunătățirea posibilităților de diagnostic (în timp);
- îmbunătățirea posibilităților de tratament (a acelor procedee terapeutice care împiedică decesul, dar nu vindecă boala);

Factorii care duc la scăderea prevalenței bolii

- **scurtarea duratei bolii (prin tratament eficace);**
- **reducerea incidenței (consecința evitării apariției bolii);**
- **rata înaltă a fatalității asociate bolii;**
- **imigrarea de persoane sănătoase;**
- **emigrarea cazurilor;**
- **creșterea ratei de vindecare.**

Morbiditate - în funcție de consecințe

- Reflectă doar îmbolnăvirile care au produs incapacitate de diverse tipuri și gravități. Astfel acesta poate fi:

Morbiditate cu incapacitate temporară de muncă (ITM) .

- Sursa informațiilor o constituie **certificatul de concediu medical** iar unitatea de observare este certificatul medical inițial

Morbiditate cu invaliditate – se referă la bolile grave care produc **afectarea severă și nereversibilă a capacităților funcționale ale individului.**

- Sursa de informații o constituie **decizia de pensionare pe caz de boală.**

Morbiditate spitalizată - frecvența îmbolnăvirilor care determină spitalizarea bolnavilor

- Sursa de informații o constituie **raportarea spitalelor** (diagnosticul principal la externare)

Morbiditatea cu incapacitate temporară de muncă (I.T.M.)

Reprezintă un aspect particular al morbidității și se definește ca fiind fenomenul de masă al îmbolnăvirilor care determină pierderea temporară a capacității de muncă la personalul angajat.

Rata de incidență a îmbolnăvirilor cu I.T.M. (RIITM): $RI_{ITM} = \frac{\text{Nr. cazuri noi de boală cu ITM}}{\text{Nr. mediu salariați}} \times 100$

1. Indicele de frecvență = $\frac{\text{Nr. concedii medicale inițiale}}{\text{Nr. mediu al personalului angajat cu drept de asigurare socială}} \times 100$
a concediilor medicale

2. Indicele de gravitate = $\frac{\text{Nr. zile concediu medical}}{\text{Nr. mediu al personalului angajat cu drept de asigurare socială}} \times 100$

3. Indicele de durată medie a concediilor medicale = $\frac{\text{Nr. zile concediu medical}}{\text{Nr. concedii medicale inițiale}}$

Morbiditatea cu invaliditate **(incapacitate definitivă de muncă)**

Este fenomenul de masă al îmbolnăvirilor care întrerupe definitiv, total sau parțial, capacitatea de muncă a salariaților.

Invaliditatea se poate constata de la început sau după o perioadă în care angajatul a avut ITM (și-a pierdut capacitatea de muncă pe o perioadă mai mare de 180 de zile în ultimele 12 luni calendaristice datorită accidentului sau bolii).

Rata de invaliditate (R_{inv.}):

$$R_{\text{inv.}} = \frac{\text{Nr. cazuri noi de invaliditate}}{\text{Nr. de salariați}} \times 100$$

Morbiditatea spitalizată

Reprezintă o altă sursă pentru măsurare bolilor într-o populație și este definită ca fiind fenomenul de masă al îmbolnăvirilor care determină spitalizare într-o perioadă de timp.

Măsurarea se realizează frecvent prin indicatori de structură:

- **Rata de morbiditate spitalizată (RMb.spt.):**

$$\text{RMb.spt.} = \frac{\text{Nr. cazuri diagnosticate (diag. la externare) pe o grupă de boală}}{\text{Nr. persoane internate}} \times 100$$

- **Rate specifice de morbiditate spitalizată pe grupe de vârstă, pe gen și pe mediu (RSpMb.spt.v, g, m):**

$$\text{RSpMb.spt.}_{v,g,m} = \frac{\text{Nr. cazuri diagnosticate (diag. la externare) pe o grupă de boală (v, g, m)}}{\text{Nr. persoane internate}_{\text{vârstă, gen, mediu}}}$$

Morbiditatea spitalizată

- **Rate pentru structura internărilor (RMb.spt.ap. resp.):**

$$\text{RMb.spt.}_{\text{ap. resp.}} = \frac{\text{Nr. cazuri diagnosticate (diag. la externare) prin afect. ap. resp.}}{\text{Nr. total cazuri diagnosticate (diag. la externare)}} \times 100$$

- **Rata de frecvență a spitalizării (RFS):**

$$\text{RFS} = \frac{\text{Nr. bolnavi (aflați + intrați)}}{\text{Nr. mediu locuitori}} \times 100 \text{ sau } 1000$$

- **Durata medie de spitalizare**

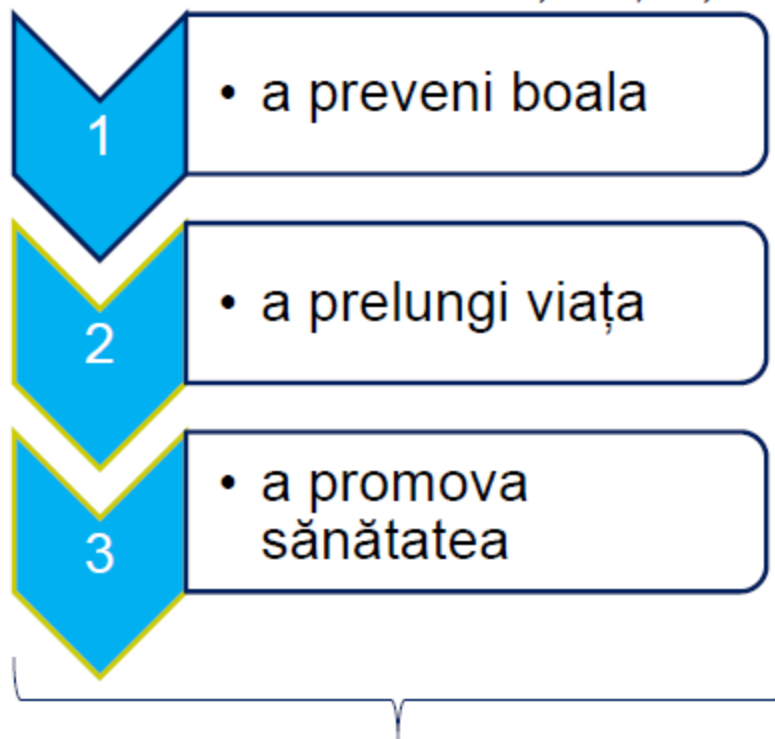
$$\text{Durata medie de spitalizare} = \frac{\text{Nr. zile spitalizare (contabile)}}{\text{Nr. bolnavi (aflați + intrați)}}$$

Morbiditatea spitalizată este influențată de o serie de factori:

- **Factori sociali:**
  - accesibilitatea populației la unitățile spitalicești;
  - adresabilitatea populației în sensul ei dublu: de încredere în calitatea asistenței medicale din spitale sau alte unități cu paturi și respectiv de nivelul educativ sanitar al populației care știe/nu știe să se adreseze la medic;
- Regimul de asigurare a asistenței medicale din spitale (parțial sau total de stat, asigurări sociale, spital particular, filantropic etc.)
- Numărul de paturi;
- Tipul de spital;
- Politici de sănătate.

Ținta intervențiilor de sănătate publică

Sănătatea Publică - știința și arta de

prin efortul organizat al societății
(Acheson 1988)

1. PREVENIRE

2.
SUPRAVEGHERE
cazuri

3. PROMOVAREA
COMPORTAMENTELOR
SANATOASE